

Bornholms oprør

Danmark måtte ved [Roskildefreden](#) overgive bl.a. Skåne, Halland, Blekinge og Bornholm til svenskerne. Bornholms nye magthavere ankom, ledet af oberstløjtnant *Johan Printzensköld*, mere end 2 måneder senere og tog straks slottet Hammershus i besiddelse. *Den, der sad inde på Hammershus, beherskede samtidig hele "landet"* - som bornholmerne dengang og senere kaldte deres ø.

Befolkningen havde, i henhold til fredstraktaten, bevaret deres ejendom, retssystem, lovgivning og tidligere privilegier under forudsætning af at disse ikke var i strid med de svenske forfatningslove. Sverige var dog fortsat i krig på flere fronter og havde stort behov for nye skatter (oveni de gamle *sommernødspenge*, *skrivertingspenge*, *negæld* og *rumpeskatspenge*). Sverige havde også stort behov for mandskab, så ud af en befolkning på ca. 10.000 bornholmere, blev 350 fodfolk, 45 sogne- og adelsryttere samt 40 båds mænd udskrevet til den svenske hær. Det var færre end den svenske konge havde forlangt, men generalguvernøren kunne ikke skaffe flere der var egnede. Bornholmerne var *et udueligt folk, der aldrig har plejet eller været vænnet til nogen krig*, som han udtrykte det.

Utilfredsheden bredte sig blandt bornholmerne, og der opstod en sammensværgelse hvor især *Peder Olsen, Povl Hansen Ancher, Jens Pedersen Koefoed og Villum Clausen* er mest kendte i eftertiden. I et brev fra den danske konge, Frederik III, blev de opfordret til oprør. Den oprindelige svenske garnison på 116 mand var pga. sygdom nede på ca. 60, men forstærkninger var på vej - det var nu der skulle slås til! Printzensköld var klar over at der var noget i gærde og bevægede sig sjældent udenfor Hammershus uden eskorte, men planen var at indbyde ham som gæst hos borgmesteren i Hasle, Peder Olsen, og *dér sikre sig hans person*.

Da Printzensköld en dag red alene fra Hammershus til Rønne, stoppede han i Hasle hvor han havde et større skænderi med Peder Olsen over manglende skatteindbetalinger. Den oprindelige plan syntes nu ikke længere mulig, så i hast blev de sammensvorne indkaldt - man skulle gøre et forsøg på at overmande Printzensköld ved Blykobbe å. Det nåede man imidlertid ikke, Printzensköld var ankommet til Rønne og var taget ind til borgmesteren som han plejede når han var i byen. De sammensvorne trængte indenfor og opfordrede Printzensköld til at overgive sig. Der opstod håndgemæng, men det lykkedes Printzensköld at rive sig løs og løbe ned mod havnen. Længere nede ad gaden stod Villum Clausen vagt. Da han så Printzensköld komme løbende imod sig, hævdede han sin pistol og affyrede et skud netop som svenskeren var ud for ham selv. Printzensköld blev ramt i venstre øje og var død på stedet.

Hurtigt blev Rønne finkæmmet for tilstedeværende svenskere - det gjalt om at den svenske garnison på Hammershus ikke fik nys om hvad der var hændt. Den bornholmske milits blev alarmeret og i løbet af natten blev slottet omringet. Da det lysnede sent på morgenen, kunne skaren af belejrende bornholmere ikke længere skjules, og den svenske befalingshavende sendte en trommeslager og fire soldater for at finde ud af hvad der var på færde. Disse blev hurtigt overmandet og overgav sig. Man udfærdigede i hast en skrivelse - i Printzenskölds navn - om bornholmernes krav for slottets overgivelse til gengæld for at man sparede svenskernes liv. Skrivelsen blev sendt til slottet med trommeslager, og man ventede nu spændt på svar. For at lægge yderligere pres på svenskerne, lod en mand sig vise på afstand i Printzenskölds tøj og på hans hest. Til slut overgav svenskerne sig - oprøret var lykkedes og Hammershus var nu på bornholmske hænder.

Men hvor længe kunne de urutinerede bornholmerne holde stand overfor den krigsvante fjende? Det lykkedes Jens Koefoed at uskadeliggøre den svenske forstærkning der ankom med båd fra Ystad nogle uger senere, men det var kun et spørgsmål om tid før Sverige ville reagere på dét, der var sket på øen. En delegation af bornholmere var blevet sendt til København med et bønsskrift og formåede kongen at sende en forstærkning på 200 mand til øen. Med kongens hjælp udfærdigede de delegerede et gavebrev hvori de overdrog øen til kongen - at det så blev hans personlige ejendom hæftede man sig ikke så nøje ved.